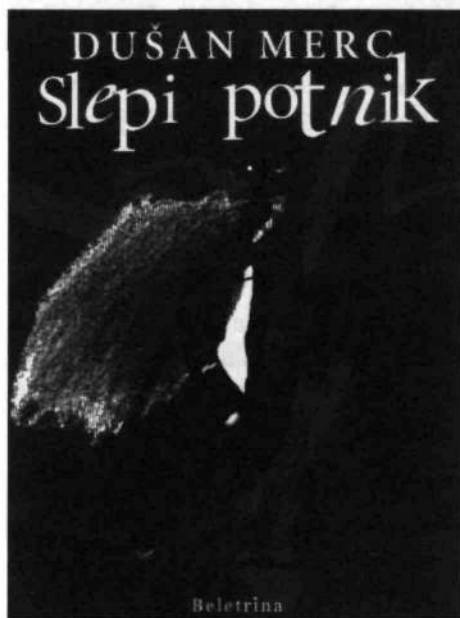

O novih knjigah pišejo Lucija Stepančič, Meta Kušar
in Andrej Sprah

Slovenska ladja norcev?

Dušan Merc: *Slepi potnik*, Beletrina, Študentska založba, Ljubljana 1999

Kaj preostaja vrlemu Slovcu, ki mu še rodna mati ne more povedati nič prijaznejšega, kot da je bednik, rojen »samo za Ljubljano, ostal boš zarukan in neveden v tistem kletnem stanovanju«? Urban Franc ima srečo vsaj s kuliserijo. Njegov kronični *decrecendo* zaznamuje bližina ljubljanske Opere, kjer je tudi že od rojstva obdan z neiztrohnjenimi koprnelami, vedno zatrapanimi v istega škisa. Sama Opera je sicer že v prvem poglavju slastno ošinfana, njena »polkrožna stavba je samo prazen volumen. Mogoče samo še kot školjka, ki šumi, če jo pritisneš k

ušesu. Majhna je, kičasta, brez prepoznavnih znakov glamourja in mogočnosti, moči in bogastva, brez zamaha, nekaj stlačenega tja – podobno strukturiranost, velikost in pomen in zamah ima. Spredaj ni ne trga ne vodometa, nič. Kakor da bi jo zgradili za lutkovno gledališče ali celo za boljši teater.«

Morda je poleg te uvodne frustracije enako pomenljiva druga značilnost protagonista, čigar svet se izrisuje v dometu slušnega. Tako je ženska, ki ji prisluškuje (Kristina), neskončno zanimivejša od tiste, ki si jo lahko kadar koli v resnici privošči (Svetlana), najlepši obeti pa se tako ali tako začnejo s telefonom (Mirjam). Da ne govorimo o Roži. Če je že ni vredno dvakrat pogledati v njenem ciganskem šotoru, pa se prav gotovo spleča napeti ušesa, ko stopi za zaveso. Najboljše pa je seveda še dosti kasneje poslušati žmohtne čenče o njej.

Še ena zgodba o obcaganem rojaku? Redundantna opevanja ženske anatomije v nadaljevanju ne morejo omiliti dejstva, da so damski mimohodi vse mučnejši, naslada pa vse bolj morbidna. Na 101. strani se mu zazdi, da bo treba vendarle nekako napraviti red, saj so mu grozilde zlezle že krepko čez glavo: takrat privleče na dan svojo legionarsko preteklost. Njegova katarza pa mora žalostno zvodeti, saj so razen Ciganke vsi, ki imajo ušesa in bi lahko poslušali, tako zaverovani vsak v svoje traparije, da se za bombastično izpovedovanje enostavno ne zmenijo. In res se izkaže, da tej pobezljani sceni ne

more prav nič več do živega: prerokbe, škandali, načrti, grožnje, dobrikanja, špekulacije, skrivnosti in blodnje, vse izginja prav tako, kot se pojavlja. Medtem ko se zasledujejo s teleskopi, ustanovljajo verske sekte in krađejo nagrobnike. To je svet, ki ga obvladujejo gestikulacije in metamorfoze. Klimakterično zmedena zanesenjakinja srednjih let se prelevi v astronomko, nora starka v femme fatale, zafrustrirana knjižničarka v nimfomanko, vrhunski znanstvenik v ciničnega invalida, medtem ko župnik vzvišeno pridiga o pokrajinah ženskega telesa.

Da se razumemo. Izbrani detajli še zdaleč niso tipični, prej narobe. Merčevi homunkulusi jemljejo sami sebe smrtno resno. Morda bi bila perspektiva boljšega teatra oziroma lutkovnega gledališča v resnici odresilna za avtorja, ki nas z gestami profeta vabi občudovat turobno lepoto čudaške prestolnice ob koncu tisočletja. Ne samo zato, ker bi knjiga s tem postala bralcu prijazna, temveč zato, ker bi s tem pridobila odločilno dimenzijo za tisto, kar hoče povedati. Bridke resnice in mračne prerokbe so bile skozi zgodovino največkrat pospremljene z obešenjaštvom, od Carmine Burane do Bulgakova. Tako bi se tudi Merc lahko usmili, če že bralcev ne, pa vsaj svojih likov z nekaj več humorja. Ali pa vsaj s sumom, da premorejo nekaj distance do lastne pritegnjenosti. Tako bi jim bilo lažje odpuščeno, da na najbolj dolgovezen način sploh ne vedo, kaj hočejo. S tem da tako ali tako niso edini, pri katerih leva roka ne ve, kaj dela desna.

Idealna posadka za slovensko Ladjo norcev? In ker bi bili tovrstni prebliski

sposobni izrisati grotesko boschevskega formata, gre v resnici obžalovati razvlečenost apokaliptičnih špekulacij, ob katerih se konca sveta naveličamo, že davno preden bi se sploh utegnil začeti. Še posebej, ker kuliserija kolektivnega spomina predstavlja najlepše ozadje za milenarijsko *slow motion* burlesko: »Menda je Napoleon, ta groza in strah, te kraje zavzel, predvsem Ljubljano, s trinajstimi vojaki, ki so začeli nekje na Barju mahati z zastavo, in ker so enkrat ustrelili v zrak v mirnem ozračju, da se je slišalo do gradu, kjer je bila posadka osemindvajsetih vojakov, so ti takoj pomahali z belo zastavo, da se jo je komaj videlo, tako daleč so bili vsaksebi in so potem držali področje v zračni razdalji skorajda sedemsto kilometrov s posadko dvesto petdesetih vojakov ... Tukaj bo večni mir. Sem pride, kdor pač zmaga, zasadi zastavo na najvišjo goro in reče: Sedaj sem jaz gospodar. In tako potem tudi je in nič se ne spremeni. Mogoče to, če ga zanima, če ima interes, da si priskrbi najboljše karte za v Opero. Nič zgodovinskega se ne more zgoditi tukaj.«

Ne glede na to, koliko je mrtvih v zadnjem poglavju. Ko se naš nesrečni U. F. na strani 339 ponovno spomni, kaj pritiče legionarju. In kako so ga učili delati red.

Lucija Stepančič

